

**แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
วัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์**
**Guidelines for Enhancing the Potential of Cultural Tourism Management,
Wat Nong Pho, Nakhon Sawan Province**

อุทัยวรรณ ภูเทศ¹
Utaiwan Phuthed

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณวัดหนองโพ จำนวน 152 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน จำนวน 16 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ ควรมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความสมดุลในมิติทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาศักยภาพ, การจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research aims 1) to study the potential of cultural tourism management, Wat Nong Pho, Nakhon Sawan Province and 2) to propose guidelines for enhancing the potential of cultural tourism management, Wat Nong Pho, Nakhon Sawan Province. This research is a quantitative research and qualitative research. The quantitative data can be obtain from 152 tourists visiting Wat Nong Pho that used for collecting data were the questionnaires and qualitative data can be obtained from workshops with stakeholders, including the state sectors, private sectors, people sectors, 16 people. The analysis was separated into two parts; 1) quantitative data analysis from the

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อีเมล joacd@windowslive.com

Associate Professor Dr. at Sociology Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University. Email: joacd@windowslive.com

questionnaire by descriptive statistics such as frequency, percentage and average and 2) qualitative data analysis from interviews by analyzing content.

Research has found that: Potential of cultural tourism management, Wat Nong Pho, Nakhon Sawan in the overall was high level. The guidelines for enhancing to develop potential of cultural tourism management, Wat Nong Pho, Nakhon Sawan Province. Should be a tourism management model in order to promote tourism to balance in cultural, social and economic dimensions that will lead to sustainable cultural tourism develop management. are as follow: 1) community participation example tourism service training for involving people and 2) arrange the various kinds of tourism program which promote the cultural tourism program.

Keywords: Potential development, Tourism management, Cultural tourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระดับโลกอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุด (World Tourism Organization, 2010) ในระดับประเทศไทยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเป็น การใช้ต้นทุนทางทรัพยากรทั้งธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ มาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ ทั้งนี้การพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของ ชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสม อาจนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชน อันได้แก่ การเพิ่มขึ้นของมลพิษ การเสื่อมถอยของวัฒนธรรมและวิถี ชีวิตที่เคยมีอยู่ อัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูงขึ้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนา ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมนั้นยังมีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา เรื่องราวในการ พัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และ การให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละ ยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ ตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เทศกาลประเพณีตรุษจีน จังหวัดนครสวรรค์ ประเพณีลากพระ จังหวัดพังงา ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดบุรีรัมย์ จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิง วัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

วัดหนองโพ ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหนองโพ ตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ วัดแห่งนี้คือวัดของเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงดังไปทั่ว คือ หลวงพ่อเดิมหรือพระครูนิวาสธรรมขันธ์ อดีตเจ้าอาวาส

วัดหนองโพ เป็นพระเกจิที่ชาวบ้านหนองโพและชาวบ้านชุมชนใกล้เคียงให้ความเคารพศรัทธาองค์หลวงพ่อดิเรกอยู่มาก กล่าวคือ ช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ประชาชนต่างพากันมาราบหลวงพ่อดิเรก ขอให้ท่านรตน้ำมันต์ เป่าหัว ของเครื่องรางของขลัง ฯลฯ ยิ่งพากันนำผ้าขาวผ้าแดงผืนหนึ่งกว้างยาวราว 12 นิ้ว เอาน้ำหมึกไปทาฝ่าเท้าหลวงพ่อดิเรก แล้วยกขาของท่านเอาฝ่าเท้ากดลงไปให้รอยเท้าติดบนแผ่นผ้า เอาผ้าผืนนั้นไปเป็นผ้าประเจียดสำหรับคุ้มครองป้องกันตัว อีกทั้งท่านเป็นพระที่มีอาคมจิตตานุภาพมาก ไม่ว่าจะเป็นมิดหมอ เหยี่ยวหลวงพ่อดิเรก ตะกรุด ผ้าประเจียด ผ้ารอบฝ่าเท้าหลวงพ่อดิเรกทั้งทหาร ตำรวจ หรือพลเรือนต่างก็เข้ามากราบไหว้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์มากมาย ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อดิเรก นอกจากนี้ หลวงพ่อดิเรกยังเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงการพระเครื่องและวัตถุมงคล ในอีกด้านหนึ่งของหลวงพ่อดิเรกยังเป็นพระภิกษุนักพัฒนาที่มีเมตตาจิตสูงต่อศิษยานุศิษย์ ตลอดไปจนถึงชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง ในช่วงที่หลวงพ่อดิเรกมีชีวิตอยู่ ท่านเดินทางไปยังวัดต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยในการสร้างวัดและปฏิสังขรณ์วัดอื่น ๆ ในจังหวัด ได้แก่ อุโบสถ วิหาร และศาลา ด้วยความรู้ในด้านช่างของหลวงพ่อดิเรก ท่านจึงลงมือทำสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างด้วยตัวเองและสอนวิชาช่างให้กับลูกศิษย์ด้วย เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ความโด่งดังของหลวงพ่อดิเรกไม่ได้มีแต่ด้านคาถาอาคมอย่างเดียว

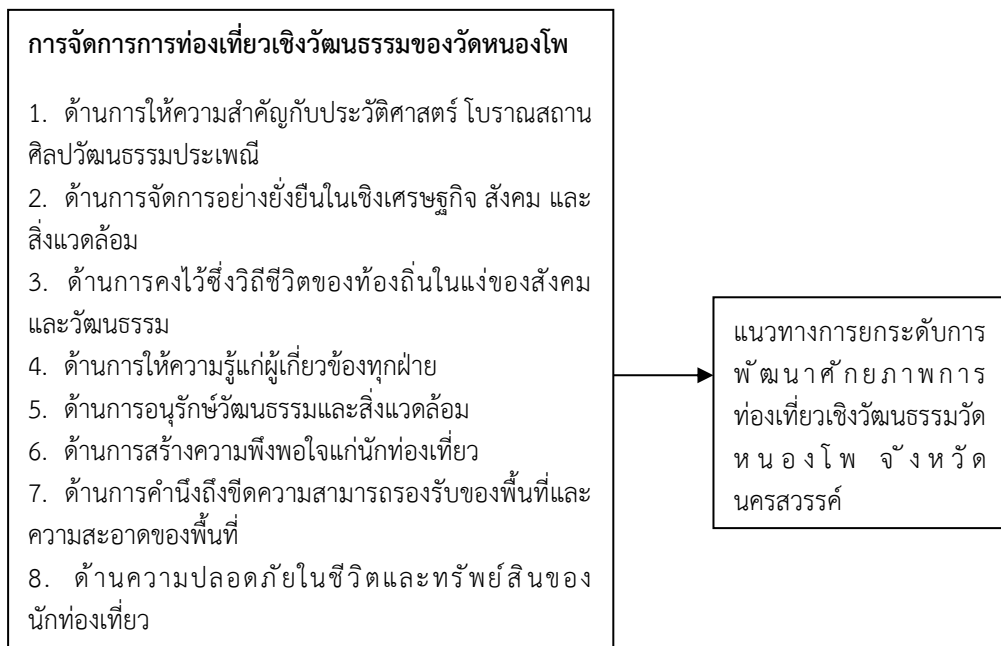
ปัจจุบันวัดหนองโพนั้น เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเดินทางมาเยี่ยมชมความเลื่อมใส ศรัทธาในหลวงพ่อดิเรก และกราบไหว้ขอพรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์หลวงพ่อดิเรกที่นอกจากจะเก็บเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับหลวงพ่อดิเรกแล้ว ยังมีสิ่งของที่เรียกว่าเป็นโบราณวัตถุที่อยู่คู่กันมากับบริเวณบ้านหนองโพตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเชื่อว่าหมู่บ้านนี้เคยมีคนอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จึงมีทั้งโครงกระดูกมนุษย์โบราณและสิ่งของต่าง ๆ ทั้งเครื่องประดับที่ฝังมาพร้อมกับโครงกระดูกมนุษย์ และขุดพบในพื้นที่บริเวณบ้านหนองโพ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้แบ่งออกเป็น 5 ห้อง ห้องที่ 1 ธาราวดีศรีหนองโพ ได้รวบรวมวัตถุโบราณต่าง ๆ ที่พบในหมู่บ้านหนองโพที่ซ่อนทับกันมาแล้วกว่า 4,000 ปี ห้องที่ 2 มาตุภูมิบ้านหนองโพ ได้รวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ของชาวบ้านหนองโพซึ่งมียาวนานกว่า 200 ปี ห้องที่ 3 พุทธสรีรหลวงพ่อดิเรก ได้รวบรวมประวัติของหลวงพ่อดิเรกไว้ ท่านเป็นพระพัฒนา ห้องที่ 4 เพิ่มพูนศรัทธา ได้รวบรวมวัตถุมงคลของหลวงพ่อดิเรกไว้ตั้งแต่รุ่นแรก ๆ หรือวัตถุมงคลที่หายาก และห้องที่ 5 ถกาคัมภีร์ ได้รวบรวมตำราต่าง ๆ ที่หาได้ยากที่ไม่สามารถหาที่ไหนได้

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพได้มีการดำเนินการ ประกอบไปด้วย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร การให้ความสำคัญแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และการสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นสิ่งที่ตามมาจากการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ ผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบในเวลาเดียวกัน ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณในการฟื้นฟูรักษา แต่หากมีการวางแผนที่ดีและมีมาตรการป้องกันเสียแต่เบื้องต้นก็จะช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบต่าง ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เอง การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เป็นการสำรวจศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในบริเวณวัดหนองโพ ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ.2561 จำนวนทั้งหมด 245 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, pp.725 – 727) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 152 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มแบบบังเอิญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามลักษณะเลือกตอบ (Cheek List) และคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Question)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 152 ชุด ไปเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวด้วยตัวของผู้นิวิจัยเอง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในช่วงวันธรรมดาและในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้เลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ ข้อมูลศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

เกณฑ์การแปลผล การแปลผลค่าเฉลี่ยศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ มีวิธีการกำหนดเกณฑ์ การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 - 5.00	การจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพอยู่ในระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20	การจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพอยู่ในระดับมาก
2.61 - 3.40	การจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพอยู่ในระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	การจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.80	การจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 เป็นแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน เอกชน 3 คน พระสงฆ์ 5 รูป และประชาชนในชุมชน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ใน 5 ประเด็น คือ 1) การจัดการด้านบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และ 5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประชุมสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เจาะจง โดยมีการดำเนินการสนทนากายการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปประเด็นเพื่อนำไปเป็นแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีช่วงอายุระหว่าง 20-40 ปี มากที่สุด มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีอาชีพพนักงานบริษัท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นแบบนาน ๆ ครั้ง (ปีละ 1-2 ครั้ง) และมีจุดเริ่มต้นของการเดินทางจากในจังหวัดนครสวรรค์

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของภาพรวมความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดหนองโพ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	3.66	0.82	มาก
2. ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	3.12	0.74	ปานกลาง
3. ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม	3.35	0.73	ปานกลาง
4. ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	2.91	0.76	ปานกลาง
5. ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม	3.52	0.81	มาก
6. ด้านการสร้างภาพพจน์แก่นักท่องเที่ยว	3.40	1.03	ปานกลาง
7. ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่	4.02	0.63	มาก
8. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	3.39	0.93	ปานกลาง
รวม	3.43	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ ($\bar{x} = 4.02$) รองลงมาคือด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.39$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ($\bar{x} = 2.81$)

ผลการวิจัยระยะที่ 2 แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ดังนี้

1. ควรมีป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน ป้ายประชาสัมพันธ์หลายๆจุด และแผนที่เส้นทางที่จะไปเชื่อมต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง
2. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด เช่น การแสดงดนตรีไทย การรำไทย ชมรมพระเครื่อง นวดแผนประคบสมุนไพร ปลอ่ยนก ปลอ่ยปลา
3. ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานด้านหลักคิด หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อต่อยอดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ อารยธรรมศาสนา และวิถีชีวิตชุมชน เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่นอาสา ของที่ระลึก วัฒนธรรมชุมชน
4. ควรจะมีใบความรู้ หรือคู่มือการชมโบราณวัตถุต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ (2554) ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณวัดโสธรวรารามวรวิหาร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวรวิหาร ภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในโลกสมัยใหม่มีความเปลี่ยนแปลงทำให้คนสับสนวุ่นวายใจ ผู้คนต้องการหาที่พึ่งทางใจ มีความหลากหลายทางความคิด หลากหลายปัญหา วัดหนองโพเป็นวัดที่ชื่อเสียงมานาน ผู้มาเที่ยวจะมาชมศาสนสถานเพื่อระลึกถึงหลวงพ่อดิมและครูบาอาจารย์ และการประกอบศาสนกิจและศาสนพิธี เปิดโอกาสให้คนมาท่องเที่ยวในเชิงศาสนาและวัฒนธรรม วัดและศาสนสถานต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เช่น เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นที่พักทางใจของผู้คน เมื่อเข้ามาแล้วร่มเย็น และสอดคล้องกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ทั้งนี้เนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของทางวัดมีความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการให้ความสำคัญในเรื่องประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทางวัดให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ วัดหนองโพมีการดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัดให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี และให้ความสำคัญกับทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมภายในวัด อาทิ วัตถุโบราณ วัตถุมงคลของหลวงพ่อดิม เป็นต้น

ระยะที่ 2 แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ 1) ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวของวัด 2) ควรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมการให้บริการนักท่องเที่ยว 3) ควรจัดให้มีกิจกรรมการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น เช่น กิจกรรมปล่อยนกปล่อยปลา 4) ควรมีการปรับปรุงป้ายข้อมูลภายในวัด ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายบอกเส้นทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวลักษณ์ เหล่าฤทธิ์ (2558: 165) ได้ศึกษาเรื่อง เที่ยววัด: แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า นอกจากวัดจะเป็นศาสนสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีสิ่งที่น่าสนใจสามารถปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรมีการอนุรักษ์ปรับปรุงงานศิลปกรรมวัด ปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศ มีการปรับห้องน้ำ อาคารที่ใช้ประโยชน์ ป้ายข้อมูลภายในวัด ที่จอดรถ บุคคลที่ให้ข้อมูล ด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวภายนอก ได้แก่ ร้านอาหาร ถนน ป้ายบอกทาง แหล่งธรรมชาติ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านโนนข่า อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่าสิ่งที่ดึงดูดใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านโนนข่านั้น มีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นทั้งแบบวิถีชนบทและประเพณีวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริมการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และควรพัฒนาเรื่องการเดินทางเข้ามาถึงหมู่บ้านได้อย่างสะดวก ควรจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่ช่วยจัดการเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ควรให้ความสำคัญด้านการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงการคงไว้ซึ่งประเพณีที่สืบต่อไป
2. ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในบริเวณวัดหนองโพ โดยเพิ่มจำนวนถังขยะตามจุดต่าง ๆ ในบริเวณวัดหนองโพให้เหมาะสม เพื่อลดปัญหาขยะที่นักท่องเที่ยวทิ้งลงบนพื้น
3. ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญด้านการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่สืบมาของชาวพุทธ เพื่อเป็นการเผยแผ่วัฒนธรรมที่ดีงามให้แก่นักท่องเที่ยว
4. ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้อย่างทั่วถึง ไม่เฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเท่านั้น แต่รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น
5. ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ควรให้ความสำคัญ โดยการขอร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวให้ร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณวัดหนองโพเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
6. ด้านการสร้างภาพพจน์แก่นักท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี เพื่อสร้างความประทับใจและพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

7. ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ และความสะดวกของพื้นที่ ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานหลวงพ่อดำในแต่ละรอบให้เหมาะสมกับการรองรับของพื้นที่บริเวณพิพิธภัณฑสถานหลวงพ่อดำ

8. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยควรมีการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณวัดหนองโพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้รับทราบผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวที่แท้จริงในทุกด้าน

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวของวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

บรรณานุกรม

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ. (2554). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เยาวลักษณ์ เหล่าฤทธิ. (2558). เทียววัด: แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมริมฝั่งโขง จังหวัดหนองคาย. วารสารบัณฑิตศึกษา, 12(57), 165–176.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา: บ้านโนนข่าอำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารที่ศึกษวัฒนธรรม สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 16(1), 51–66.

World Tourism Organization. (2010). *Arrivals of non resident tourists/visitors, departures and tourism*. Retrieved July 08, 2018